

„A TERMÉSZET” előzetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt :
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik :

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

A keletről nyugatnak tartó vándorlás „törvénye”.

(Polyt. és vége.)

Még napjainkban is találunk példákat a sikeres keleti vándorlásokra. A kínaiak, miként a történelem ma is bizonyítja, hatalmas inváziót indítottak meg hazájukból kelet felé az északamerikai Egyesült-Államokba, különösen azokra a vidékekre, amelyek Kínával szemben a Csendes-óceán partjain fekszenek. San-Franciskóban és egyéb nagy városrészek vannak, amelyek egészen kínai lakossággal tömve. Ez a czopfos nép nyugatról ment át keletre, tehát annak a bizonyos vándorlási „törvény”-nek ellene cselekedett. Mindamellet a könyvekben megirt büntetés nem érte őket utól, sőt ellenkezőleg olyan jól érzik magukat az új hazában és úgy szaporodnak, hogy az Egyesült-Államok már az európai eredetű lakosságot féltik tőlük és törvényt is alkottak a további bevándorlások ellen. Ugyancsak a zsidók is a Középtenger partjairól vándoroltak (nyugatról kelet felé) be Oroszországba és Perzsiába és semmi nyoma sincs annak, hogy e „törvényellenes” vándorlás folytán elpusztultak volna. Ugyanilyen irányban terjeszkedtek az oroszok is át Ázsiába és most már Mandzsuriába tartanak. Az angolok kelet felé haladva vonultak be Ausztráliába és úgy ők, mint a többi ott megtelepedett lakosság, igen kedvező helyzetben vannak.

Az állatok és növények régebbi vándorlásairól aránylag igen keveset tudunk. Csak azok felől vannak

biztos adataink, melyek az ember érdekeivel szorosabb kapcsolatba jutottak. Épen Amerikából, tehát kelet felől kaptunk néhány igen fontos növényfajt, melyek nálunk nagyon jól érzik magukat. Példa rá mindjárt a mi *ákáczfánk* (*Robinia pseudacacia*), mely úgy terjed, ahová egyszer elültették, mint a gaz. A *krumpli* és a *dohány*, valamint a kukorica Amerikából kerültek hozzánk és dacára annak, hogy a mi klímánk sokkal zordabb, mint eredeti hazájuk, mivelés mellett mégis kitünően tenyésznek. Sok más növény is, mely onnan jött hozzánk, igen jól prosperál nálunk. Ilyen a mi homoki vidékeink legtömögesebb gyomnövénye: a *kanadai gaz* (*Erigeron canadense*), mely úgy szólván minden egyebet elnyom a neki való helyeken. Ilyen az *Oenothera*, mely a vasúti töltéseket lepi el, kertjeinkben a *Clarkia pulchella*, *Portulaca grandiflora*, a *Schizanthus*-ok, a *Phlox Drummondii*, az éve-lők közül a *Rudbeckia laciniata*, a *Pentstemon* több faja, a *Ptelea trifoliata* nevű bokor, amelyek — dacára, hogy amerikaiak és így nyugat felől jöttek hozzánk — mind egyszerűen maghullás útján maguktól nőnek azokon a helyeken, ahol meghonosították őket. Még egész se-reg más amerikai fajt is sorozhatnák melléjük. Ausztrália és Ujseeland növényzetét az Európából — tehát nyugat felől — oda kihurezolt európai és ázsiai gyomok ugyancsak szorongatják és a leírások szerint teljes elnyomással fenyegetik. Legújabbán az Egyesült-Államokba bevitték sok japáni honosságú növényt, melyek ott kitünően díszlenek. A gyümölcsös kertek is kaptak ilyen nyugatról átlántált új polgárokat, például a *japáni szilvát* (*Prunus triflora*), mely a mérsé-

kelt és melegebb államokban jobban fejlődik és terem, mint az európai *Prunus domestica* fajtái. Látjuk tehát, hogy a növényország sem igazolja a keletről nyugat felé vándorlás állítólagos törvényét. Sőt az amerikai gombák, melyek kultúrnövényeinket bántják, nálunk talán még féktelenebbül grasszálnak, mint ősi hazájukban.

Az a tény, hogy mi Amerikából eddig kevesebb rovarot kaptunk, mintsem Amerika mitőlünk, ez részben onnan van, mivel Amerikából a legutóbbi időig aránylag kevés kultúrnövényt hoztunk át élő állapotban, hanem legtöbbit magvak alakjában; már pedig tudjuk, hogy a parazitákat leginkább élő növényekkel hurczolják el. Amerika századok óta viszi Európából a sok gyümölcsfa-csemetét, spárgatövet, mindenféle kerti növényt, melyekkel azután egész sereg káros rovarot kapott a nyakára. Mi eddig legfőképen amerikai szőlővesszőket (gyökereseket és simákat) importáltunk onnan nagyobb mennyiségben és ezekkel csakugyan meg is kaptuk a filloxerát, peronoszporát, black rotot stb. Ez egyik oka annak, hogy nálunk kevesebb az amerikai eredetű állat és növény, mint Amerikában az európai eredetű. Van azonban más oka is ennek a jelenségnek. És épen ez a másik ok az, mely arra a hiedelemre vezette a nem nagyon alapos bűvárokat, hogy sikeres vándorlás csak kelet-nyugati irányba lehetséges. A dolog egyszerűen a létért való küzdelemmel alapszik. Minden élő szervezet ott bír leginkább elszaporodni, ahol kevés ellenséget talál; illetve, ahol a létért való küzdelem nincs még annyira elmérgesedve, mint azokon a helyeken, ahonnan az illető szervezet származik. Tény pedig, hogy az öregebb és nagyobb világrészek régibb faunája és flórája,

ha sokféle állat- és növényfaj kerül bennök össze, a létért való küzdelmet annyira a végeletekig viszi, hogy utoljára már csak a leszivósabbak — majdnem azt mondhatnók: legplebéjusabbak — maradnak meg. Így például Ázsiában és Európában sokkal több állatforma került össze, mint Ausztráliában. Azért ha Ausztrália állatainak az ó-világ viszonyai közé, az itteni sok kitüntetett imposztor közé kellene jutniok, nagyrészt elpusztulnának; míg viszont a létért való küzdelemben erősebb európai és ázsiai fajok Ausztráliában nagyrészt boldogulnának. Minden attól függ, hogy minő ellenségek közé kerül valamely szervezet. Ha valamely állat olyan tájra kerül, ahová a régi ellenségei nem juthatnak utána, rohamosan elszaporodik. Az már azután mindegy, vajjon keletről nyugatra, vagy nyugatról keletre irányult-e az utazása. Az Európában, különösen Francia- és Angolországban nagyban tenyésztett lapin-eket (házi-nyulakat) egyszer kivitték Ausztráliába és ott nem lévén ellenségeik, úgy elszaporodtak, hogy a sáskajárás gyerekjáték az ó garázdálkodásaikhoz képest. Pedig nyugatról keletre utaztatták őket.

Európának és Ausztráliának összefüggő, nagy földségén nemcsak a létért való küzdelem fejlődött ki igen nagy mértékben, hanem igen sok állatfaj is tömörült itt össze. Amerika északi részében nem éledtek ki ennyire a viszonyok; úgy, hogy Európából vagy Ázsiából Amerikába jutó állat vagy növény újszólván nyugodtabb viszonyok közé kerül, mint megfordítva az Amerikából Európába jutó. Innen van, hogy olyan európai rovarfajok, amelyek nálunk nagy katasztrófákat nem szoktak okozni, az újvilágban retentető csapásokká válhatnak. A *gyapjas pille* (*Oceria dispar*) hernyói az Egyesült-Államokba kerülve, azon a

A BALATON ÁLMA.

Lágyan ring a hullám,
Nincs futó hab rajta.
Mozdulatlan áll a
Partra kötött sajka.
Locsognak a habok
Halkan, álmatagon,
Kóbor szellő száll át
Az álmodó tavon.
Vagy talán álmában
Sóhajt a Balaton?
Előbb nyugodt, de majd
Nyugtalan az álma
S mintha ringó keble
Sebesen zihálna . . .
Mint az alvó gyermek,
Köt forró láz gyötör,

Hánykolódni kezd a
Csillámló víztükör.
Zúg már a hullám is,
Egyre szilajabban,
Fölhág a sziklára
S onnan visszapattan.
Most már nem sóhajok
Szállnak át a tavon,
Zúg, búg, sír és jajgat,
Bömböl a Balaton.
Halljátok-e, hogy szól
Rémes harsonája?
„Én vagyok a kéklő
Tengerek királya!
Valamikor csak én
Voltam úr a földön,

Ez a szük ágyam itt
Csak nyomorú börtön.
Ezredévek óta
Másé birodalmam,
De most feltámadok,
Hogy visszafoglaljam!
Eddig szelid bárány
Voltam, de most sátán!“
Hömpölyög a parton
Hullám, hullám, hátán.
Mint mikor lázbeteg
Föl akar ugrani
Ágyából s futásra
Ósztönzi valami,
Úgy a Balaton is
Száguld ki a partra,

Fékevesztett dühe,
Bosszúszomja hajtja.
Tör, zúg, rombol, gyilkol,
Reszket állat, ember,
Minden élő teli
Istenfélelemmel.
Amerre hömpölyg a
Tengerek királya, —
Pusztulás nyomába.
. . . Pirkad. Bárányszellők
Uszkálnak az égen,
Fölbukkan a nap is
Bibor köntösében.
Locsognak a habok
Halkan, álmatagon,
Madárdalra ébred

Az alvó Balaton.
Elbámul. Ormai
A kéklő hegyeknek
Tiszta víztükrére
Szelíden nevetnek.
Tihanynál büszkén néz
Rá az Istenháza.
„De jó, hogy nem vagyok
Tengerek királya.
Im, a badacsonyi
Kék hegyeket látom,

Hogy én tenger voltam,
Az csak gonosz álom“.
Mintha kósza szellő
Szállna át a tavon,
Pedig csak boldogan
Sóhajt a Balaton.
Maga sem hiszi, hogy
Való volt az álom, —
Csak néhány sajtaronos
Ring a láthatáron . . .

Rostkowitz Arthur.

folton, melyre kihurczolták, a szó-szoros értelmében mindent megettek: fák lombját, bokrokat, füvet, sőt az utczákon is alig lehetett tőlük járni, mert vándorlásaik közben a hernyósereg a földet is elborította, bábozódás végett pedig bement a szobákba, ágyakba stb. Már szép néhány millióeskába került az amerikaiaknak csupán ennek az egy fajnak az irtása. Nálunk pedig ez a faj többnyire szerényen viseli magát, mert természetes ellenségei jobbra sakkban tartják. De mikor a gyapjas pillét kivitték Amerikába, természetes ellenségeit itthon hagyta az a természetbúvár, aki kiczipelte. Ugyanezt látjuk ismétlődni, ha szabad a párhuzamosságot fölvetni, a z e m b e r i n e m t e r j e s k e d é s é b e n i s. Ázsiában volt, mint a jelek mutatják, az emberiség bölcsője. Ott szaporodott el először és ott is lett először neki szűk a hely. A létért való küzdelem, a túlnépesség, ott nyűtték el először a békésebb és jobb indulatú emberi anyagot úgy, hogy lassanként csak a legveszekedőbb népek, vagy a legnagyobb tömegben egy u r a l k o d ó alá került országok lakossága bírt a régi telepeken megmaradni, minek folytán korán megindultak a vándorlások mindenfelé; kelet felé Kínában és Japánba, nyugat felé Európába, dél felé Hindosztánba, szóval a szélrózsa minden irányában. Azoknak a népeknek, amelyek vándorlásaik közben vagy lakatlan területekre, vagy pedig békésebb természetű lakosság közé jutottak, kedvezett a szerenese; mert ilyen helyeken vagy nem bántotta őket senki, vagy pedig ők nyugtázták le az ott talált, kevésbé harcias lakosságot. Még az emberi nemnek bacillus-ellenségei is, amelyek a leggonoszabb járványokat szokták okozni, szintén a legrégebb emberi középpontokban fejlődtek ki valódi csapásokká.

Ha tehát Európából valamelyik nép a régebbi időkben visszakivándorolt, vagy vissza is ment a régi emberi centrumokba, határozottan rosszabb viszonyok közé jutott. Az újabb időkben Amerika és Ausztrália vol-

tak főleg olyan helyek, a hová a sűrűsödő lakosságú Európa népei a siker reményével vándorolhattak ki. Mindkét helyen volt még elég „szabad levegő” és elég hely. Látjuk, hogy a kivándorlók mindkét helyen jobb viszonyok közé kerültek, noha az egyik új földség keletre, a másik pedig nyugatra irányuló kivándorlást követelt. Világtájak szerint működő vándorlási törvény tehát egyáltalán nincsen. Minden attól függ, hogy több, vagy kevesebb ellenségre, illetve hatalmasabbakra akad-e a vándorló szervezet új hazájában, mintsem a régi. Ezek közé a természetes ellenségek közé természetesen a betegségerjesztő mikróbiomok is beletartoznak. És ámbár általában véve a régebbi és nagyobb földségek területén a viszonyok nehezebbek, mint az újabb és kisebb földrészekben (kivált a szigeteken), mindamellett ezen szabály alól is nagyon sok a kivétel. Például az óvilágban fejlődött szőlőnek (*Vitis vinifera*) itt van kevesebb ellensége, míg az újvilágban épen szőlőellenség fejlődött több és ennek folytán ott több és ellentállóbb szőlőfaj is támadt. E miatt az európai szőlő az Egyesült-Államok keleti (atlanti) államaiban sohasem bírt valamire vergődni; és utóvégre is ott az amerikai vad szőlőfajokat nemesítették annyira, hogy valamelyes gyümölcsöt kaphattak a tőkékről. Viszont az amerikai szőlőfajok Európában találnak olyan új otthont, mely kedvezőbb nekik, mint az ősi haza.

Mivel pedig sohasem lehet előre tudni, hogy valamely állat- vagy növényfajnak hol akad több ellensége, azért semmiképen sem bízhatjuk magunkat afféle állításokra, melyek szerint az amerikai rovarok Európában nem bírnának boldogulni és hogy e miatt nem is kell ellenük határintézkedés. Már egy párszor meg-

adtuk az árát ennek a bizakodásnak és bizonyos, hogy még többször is keservesen megadjuk, ha optimisták és könnyen hívők maradunk.

Sajó Károly.

A rab- király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

(7. folytatás.)

Írta: **Bársony István.**

levegő egyszerre vészszirámmal telt meg. Ez a szokatlan esemény felrázta csöndjéből a közeleső környéket s az izgatottság csakhamar szemmel láthatóvá vált.

A fehérhasú bibiczek jajongva emelkedtek fel a rétről s gyors és villogó szárnyalással siettek arra, ahol a katasztrófa történt. Kíváncsiak voltak s ha máskor a pásztor kutyája

fölött is perczekig sürögtek-forogtak és szidták: most épen séggel nem tudtak betelni a lármával, a pöröléssel; hisz ilyen óriást, ilyen tulipántarkaságú idegent itt még soha sem láttak.

A bibiczek közé elvegyültek a czerkók, a kis halászmadarak, amelyek henczege szálldostak össze-vissza és hívogatták egymást. Meg-megállottak a levegőben s libegtek a vért nyaló tigris fölött, mint a pille.

De mindezek nyugtalansága csak afféle színpadi zajjal járt, aminek nem volt a tigrisre nézve jelentősége. Az igazi forrongás egészen másképp mutatkozott.

„Bodros”, a pásztor komondora, volt az egyik komoly nyugtalanító. A szegény hú eb, amely épen egy a mosárba tévedt borjút hajszolt volt kifelé, amikor a gazdája

kergetni kezdte Halvészt dühös ugatással közeledett, midőn Zulejka megrohanta a pásztort. A szegény kutya ösztönyszerűleg megérezte, hogy rettentő ellenféllel van dolga, mégis szőreborzoltan futott errébb, amíg csak meg nem látta, hogy gazdája mozdulatlanul fekszik a borzasztó tigris-talpak alatt. Ekkor megállott, farkát a lába közé csapta, fülét rémülten lapította le s rekedt, hörgő hangon kezdett üvöltöni, fel, az égre.

Alig néhány lépésnyire volt Zulejkától s India gyönyét ugyancsak bosszantotta kétségbeesett riasztójával.

Szegény Bodros még nézni is szánalmas volt.

Hűséges szívvel megmondta neki, hogy itt most szörnyű gyász van. Vége a barátságának, az édes gazdájának, mivel annyi jó időt töltött a mezőkön; akinek igaz, becsületes, meg nem vesztegethető társa volt. Csak vonított hát, leirhatatlan keservvel, elnyújtott, remegő, el-elesüklő hangon, amely a bánattól még mélyebb volt, mint rendesen.

Valahol, nagyon messzire, a nagy nádasban, mintha visszhang lett volna: megszólalt rá egy bűgő, ümmögő, le-mélyedő másik vonítás, a melynek hallatára az „emberevő” egy pillanatra felütötte a fejét.

— Lám, lám, — gondolta magában, — de sokan vagyok. Egyik eb, a másik kutya, még ha farkas is, én mondom! — s hozzá tette: ha megúnom, majd közétek ütök.

Amott csakugyan egy farkas felelt a pásztor nagy komondorának, ami elég különös dolog volt. Mert a farkas csak ritkán, nagyon ritkán szólal meg fényes nappal. Akkor sem ilyen gyönyörű nyár-időben. De a Bodros hangja meg-tévesztette ezúttal, mert a fájdalmában egyre vonító kutya mély jajgatása olyan volt, mintha verembe esett farkas bűgna.